

**ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA AGRU-LUI ȘI ASTRU-LUI  
ÎN PERIOADA 1946-1948**

**Ciprian GHIȘA, Horațiu BODALE**

În prezentarea de față ne vom opri asupra activității desfășurate de către aceste două importante asociații din cadrul Bisericii Greco-Catolice, în ultimii ani înainte de momentul tragic de la 1948. Perioada aleasă este relevantă din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, pentru că, în urma cercetării documentelor de arhivă, ni se dezvăluie nivelul la care ajunsese această biserică la capătul a 250 de ani de istorie. Pe de altă parte însă, acești ani reprezintă pentru cele două asociații amintite o perioadă de reorganizare, de întoarcere la începuturi, după ce buna lor funcționare a fost serios afectată și oprită în multe cazuri în perioada celui de-al doilea război mondial. Ne propunem să vedem care au fost direcțiile de acțiune dezvoltate de membrii acestor asociații în această etapă critică din istoria Bisericii Unite.

Conducerea centrală a AGRULUI s-a concentrat în acești ani pe munca de reșezare a structurii organizatorice a asociației. Cei care s-au aflat la cârma ei au fost vicepreședintele Alexandru Borza și secretarul Nicolae Ghircoiașiu. Unul dintre cele mai importante demersuri a fost acela al alegerii noului președinte al AGRU-lui arhidiecezan. Interesant este faptul că desemnarea candidaților nu s-a făcut prin alegeri interne, ci prin adunarea unui număr mare de propuneri venite dinspre protopopiate, la cererea ordinariatului arhidiecezan. Fiecare protopop a trimis la Blaj în scris sugestiile sale. Implicarea ierarhiei bisericești în acest proces nu trebuie să mire, pentru că AGRU a fost o asociație care a funcționat în strânsă legătură cu activitatea pastorală a episcopilor. AGRU nu a fost în esență un grup de rugăciune, ci o asociație care s-a implicat activ și efectiv în viața internă a bisericii. În 1946-1947, preocuparea principală a fost însă repunerea în funcțiune a întregii sale rețele de reprezentare din teritoriu. AGRU a avut

filiale la nivelul fiecărui protopopiat și chiar la nivel parohial, într-o rețea care acoperea întreg teritoriul mitropoliei unite<sup>1</sup>. Pentru reluarea activităților era nevoie de ajutorul ierarhilor, iar acesta nu a întârziat să apară. Comitetul Central a cerut sprijinul Blajului într-un document din 26 februarie 1947, arătând că asociația se află într-un moment de cotitură, că ea trebuie să-și reafirme clar scopurile, că trebuie să redevină activă<sup>2</sup>. Răspunsul a venit repede prin circulara din 10 martie 1947 semnată de administratorul apostolic Ioan Suciu, care a cerut adunarea de colecte publice din partea tuturor protopopiatelor<sup>3</sup> pentru susținerea AGRU-lui, gest care este ilustrativ pentru importanța deosebită pe care ierarhia ecleziastică o acorda acestuia. Un alt pas pentru reorganizare a fost făcut tot în 26 februarie 1947 când Comitetul Central a cerut ordinariatului arhidiecezan să se facă toate demersurile pentru reparația urgentă a *Buletinului AGRU*. În acest sens se cerea mitropoliei să se cedeze către asociație o parte din cota acesteia de hârtie<sup>4</sup>.

Care urmau să fie direcțiile viitoare de acțiune? Memoriul din 26 februarie 1947 pune accent pe activitatea spirituală, care trebuie să aibă ca motto principal formula: „numai prin creștinism mântuirea”. Ideea urma să fie tradusă în practică prin organizarea ciclurilor de conferințe referitoare la doctrina creștină, prin presă și prin „meeting-uri” puse sub egida AGRU. Este formulată astfel direcția culturală a programului asociației, cu efecte concrete însă și la nivelul propagării învățaturii creștinești.

După cum am văzut, AGRU s-a arătat foarte interesată de situația presei. Același Comitet Central a înaintat încă din 26 august 1946, ordinariatului mitropolitan, un alt memoriu în care a abordat această problemă și care poartă semnătura lui Ioan Georgescu și C. Tămâian<sup>5</sup>. Referindu-se la starea presei greco-catolice din România, documentul amintește că, în 1936, când a avut loc la Vatican expoziția internațională a presei catolice, presa română unită a fost reprezentată de 3 săptămânale și 19 reviste. În 1946 mai apăreau numai 3 periodice: *Unirea poporului*, la Blaj; *Curierul creștin*, la Cluj; și *Sionul Românesc*, la Lugoj. Se arată apoi că *Viața Creștină* de la Cluj era în acel moment mixtă din punct de vedere confesional (ortodoxă și greco-catolică – ceea ce ne apare ca un

<sup>1</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 2401/1947, f. 1-19.

<sup>2</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 2401/1947, f. 20.

<sup>3</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 3328/1947, f. 1-3.

<sup>4</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 1293/1947, f. 1.

<sup>5</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 4358/1946, f. 1.

experiment interesant și provocator), iar *Unirea și Cultura Creștină*, publicațiile tradiționale ale Blajului, încetaseră să mai apară. Reprezentanții AGRU-lui vin însă cu următoarea propunere: înființarea unei edituri greco-catolice la București, în ciuda faptului că structurile Bisericii Unite din capitala țării nu erau foarte dezvoltate. Ziarul urma să apară săptămânal într-o primă etapă și ulterior, zilnic. În comitetul de redacție ar fi intrat și un membru din capitlul arhidiecezan. Putea să aibă formatul *Unirii*, 8 pagini și un tiraj de 3-4000 de exemplare. Costurile puteau fi acoperite prin efortul tuturor episcopiiilor, care ar fi contribuit cu bani proporțional cu numărul de credincioși. Publicul țintă era preoțimea, înaintându-se și propunerea ca să se ceară încheierea de abonamente pe sistemul: un abonament la mai mulți preoți. Proiectul propune și realizarea unui *Calendar* în colaborare cu ASTRU. Tonul memoriului nu pare foarte optimist în legătură cu șansele de reușită ale demersului, mai ales privitor la propunerea ca sediul editurii să fie la București. Cu toate acestea, la 21 septembrie 1946, a fost emis răspunsul oficial, semnat de Valeriu Traian Frențiu, care a fost total favorabil propunerilor legate de ziar, formulând obiecții doar privitoare la *Calendar*, amintindu-se faptul că un astfel de periodic apărea deja regulat la Blaj<sup>6</sup>.

În acești ani AGRU a mai adus în discuție un proiect mai vechi, lansat inițial în 1938, când s-au comemorat 90 de ani de la Revoluția din 1848: era vorba de ridicarea pe Câmpia Libertății a unui monument închinat Marii Adunări ce a avut loc aici în 15 mai. Desigur, acest proiect vine într-un moment delicat, dar plin de semnificații. Comemorarea a o sută de ani de la revoluția pașoptistă putea fi un bun prilej pentru Biserica Unită de a-și reafirma rolul deosebit jucat în istoria neamului. Dosarul adunat în 1948 cuprindea și o serie de propuneri făcute în 1944, când se ceruse realizarea unor busturi pentru Inochentie Micu Klein, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Timotei Cipariu, Simion Bărnuțiu, Avram Iancu și Andrei Mureșanu<sup>7</sup>.

Dacă aceste inițiative au venit dinspre conducerea centrală a AGRU-lui, trebuie să menționăm și faptul că o serie de proiecte concrete au fost formulate și de către organizațiile locale. Ne vom referi pe scurt doar la una, reprezentativă însă pentru dimensiunea pe care o putea primi un demers venit ca urmare a unui proiect de interes

---

<sup>6</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 4358/1946, f. 2.

<sup>7</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 1661/1948, f. 1-12.

local. Din 7 februarie 1948 datează un răspuns trimis de la Blaj lui Ioan Bitea, președintele AGRU din protopopiatul Dumbrăveni, în legătură cu inițiativa acestuia de a construi în zonă un locaș pentru pelerini și o capelă. Interesant este faptul că Mitropolia a cerut prin circular realizarea de colecte pentru susținerea acestui proiect, bani din care s-a cumpărat terenul pentru respectivele construcții. AGRU Dumbrăveni, la rândul său, a adunat o parte din sumele necesare, reușind să obțină și o serie de donații din partea comunității greco-catolice din Statele Unite<sup>8</sup>.

De partea cealaltă, ASTRU s-a dovedit la rândul său o asociație foarte activă, care a îmbinat activități cu impact social cu cele de apostolat și de formare spirituală. Ne vom referi la două organizații ASTRU în special: din Brașov, respectiv București. Despre acestea s-a păstrat un număr mare de informații, prin rapoartele de activitate pe care le trimiteau anual la Blaj, la mitropolie, și prin procesele verbale pe care le redactau după fiecare întrunire.

Organizația ASTRU București<sup>9</sup> grupa în 1948 un număr de 55 de studenți, care achitau regulat taxa anuală de 20 000 lei. Ei se aflau sub conducerea spirituală a monseniorului Vladimir Ghika, a lui Tit Liviu Chinezu<sup>10</sup> și se aflau în strânsă colaborare cu parohul bisericii din strada Polonă și cu Horia Cosmovici. Activitatea lor din 1947 se poate grupa pe mai multe domenii. Mai întâi cea de formare intelectuală și spirituală. În acest sens, asociația organizase următoarele acțiuni: 3 reculegeri serale înainte de Paști, în cadrul cărora studenții au audiat prelegeri ale monseniorului Durcovici, rectorul academiei teologice romano-catolice și viitorul episcop de Iași; o serie de conferințe ciclice, sub forma unor cursuri regulate; întrunirile cercului de filozofie; ședințe publice săptămânale la care participau și studenți din afara asociației. Studenții și-au făcut abonamente la cele 3 reviste dedicate tineretului catolic din țară: suplimentul *Vieții Creștine* de la Cluj; *Tinerețe Creștină* de la Carei; și *Raiul Tineretului* de la București. Asociația are însă și biblioteca proprie, pe care o dotează în măsura posibilităților și un chioșc în care vând rozare și medalioane primite ca donații, respectiv mărtișoare și semne de carte pe care le fac singuri. Din aceste vânzări se creează și un mic fond pe care îl

---

<sup>8</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 1661/1948, f. 18-34.

<sup>9</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 47/1948, f. 1-13.

<sup>10</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 523/1947, f. 3.

folosesc pentru activități caritabile. Aceasta este cea de-a doua direcție principală de activitate. Pentru a o susține, ASTRU București colaborează cu o serie de alte organizații și instituții. Studenții îngrijesc o serie de bolnavi și ajută unele familii sărace specificate de parohul din strada Polonă; fac cursuri de catehism pentru elevii greco-catolici din școlile ortodoxe; cu ajutorul Asociației Sf. Elena a Doamnelor Greco-Catolice, se asigură masa de prânz și cina pentru 7 studenți săraci; cu ajutorul Societății de Cruce Roșie Române și al asociației Ajutorul Catolic American, se oferă haine, conserve de carne și cutii de cacao pentru 300 de studenți indiferent de religie; iar cu ajutorul Fundațiilor Arhiepiscopale ale Blajului, 3 membri săraci ai ASTRU primesc un ajutor de 500 000 lei. Avem imaginea unei asociații dinamice, vii, implicată în mijlocul comunității în care trăiește, care are o foarte bună colaborare cu instituțiile romano-catolice din București dar care nu pierde niciun moment contactul cu cele greco-catolice din Transilvania. Este imaginea unei asociații care se descurcă și reușește lucruri semnificative având la dispoziție mijloace puține. Rezultatele lor extraordinare se explică însă și prin îndrumarea unor personalități remarcabile așa cum au fost monseniorul Ghika și Tit Liviu Chinezu.

De cealaltă parte, ASTRU Brașov lasă o impresie oarecum diferită. Deținem o serie de procese verbale ale întrunirilor asociației, care ne oferă o multitudine de informații privitoare la anii 1946-1947<sup>11</sup>. Asociația grupează 57 de membri care plătesc o cotizație de 5000 de lei lunar. Conducătorul spiritual este protopopul Simu, întâlnirile asociației având loc, de altfel, în sediul protopopiatului brașovean. Ședințele au loc în fiecare duminică dimineața de la 8.30 la 10, după care toți asistă la Liturghie. Programul lor este foarte centrat în jurul rugăciunii și a perfecționării spirituale, urmărită într-un mod și într-un ton destul de tradițional și conservator. În cadrul întrunirilor se cântă cântece bisericesti, se recită poezie religioasă, se ascultă o meditație susținută de protopop, se fac îndemnuri pentru apostolat și se prezintă câte o temă susținută de unul dintre studenți, urmată de dezbateri. Între titluri amintim doar trei, reprezentative însă pentru cadrul general al discuțiilor: în ședința din 26 ianuarie 1947, „colegul Prodan ne prezintă într-o frumoasă lucrare ceea ce e dator să facă un astrist pentru a nu fi neroditor ca smochinul din parabolă”; în ședința din 9 februarie, o studentă a vorbit despre „Modă și dans”, pornind de la următoarea definiție – „moda este maica imoralității și

---

<sup>11</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 1548/1947, f. 1-5.

destrăbălării”); iar un alt student a vorbit săptămâna ce a urmat despre efectele mortificării trupului. Asociația organizează însă și prezentări de carte și diferite conferințe la care invită profesori de la Academia Comercială din Brașov, un exemplu fiind profesorul Augustin Tătaru care le-a vorbit tinerilor despre „socialismul creștin”!

În final, ne vom referi la un moment important al activității ASTRU, dar care ilustrează foarte bine și relația dintre aceste asociații și ierarhia greco-catolică a vremii. În 24 mai 1946, președinta Federalei ASTRU, Viorica Borza și secretarul general, Nicolae Pop, se adresează episcopului Iuliu Hossu amintind că în luna august sunt programate exercițiile spirituale ale membrilor asociației, care urmau să aibă loc la Blaj. Conducerea generală ASTRU solicită episcopilor să contribuie financiar la susținerea demersului<sup>12</sup>. Un alt document din 10 iulie 1946, al organizației ASTRU Cluj arată că apăruseră dificultăți în organizarea evenimentului planificat, care nu mai putea avea loc la Blaj, dar care a fost mutat la Beiuș. Cu toate acestea, implicarea directă a episcopilor nu a lipsit. Un raport realizat în urma ședinței consistoriului din Baia Mare, din data de 18 iulie 1946 arată că în 20 iunie se întrunise conferința episcopală care a aprobat finanțarea necesară organizării exercițiilor spirituale ale membrilor ASTRU. În consecință, episcopul Alexandru Rusu aproba plata sumei de 500 000 lei către liceul din Beiuș, gazda manifestării<sup>13</sup>. Raportul ASTRU din 11 august 1946 arată că la aceste exerciții au participat 130 de studenți din București, Cluj, Timișoara și Brașov. Prelegerile pentru băieți au fost susținute de episcopul Ioan Suci, iar pentru fete de părintele dr. Iuliu Hirțea. Liturghia solemnă de la final a fost celebrată de administratorul mitropolitan Valeriu Traian Frențiu<sup>14</sup>.

Aceste informații creionează imaginea unor asociații dinamice, implicate în viața bisericii, dar și a comunităților, care se bucură de sprijinul clerului local, dar mai ales de cel al episcopatului greco-catolic. Ele se află în stadiul de a reintra treptat în normalitate după șocurile suferite în urma celui de-al doilea război mondial, dar care nu au nici ele perspectiva dezastrului care avea să urmeze. Nici nu aveau cum.

---

<sup>12</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 4256/1946, f. 3.

<sup>13</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 4256/1946, f. 5.

<sup>14</sup> D.J.A.N. Alba, Fond Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate, 4256/1946, f. 6.